

Kristendom for begyndere og for viderekomne

Danske teologer flokkes for tiden om at forklare kristendommen for det moderne menneske

Eberhard Harbsmeier, Birgitte Thyssen, Finn Jacobi, Lars Ole Gjesing, Sanne Thøisen, Jørgen Demant og Jes Nysten: *Katekismus. Flerfarvet tryk. Anis 2000. 138 s. 248 KR.*

Jan Lindhardt: *Katekismus i kristendom. Børnekatekismus for voksne. Rosinante 2000. 144 s. 99 kr., indb. 199 kr.*

Jan Lindhardt: *De syv dødsyndere. Rosinante 2001. 132 sider, 169 kr.*

Af Marianne Rasmussen

Det er en meget lækker bog, Anis har udgivet i samarbejde med Folkekirkens Pædagogiske Institut i Løgumkloster. Lækker layout. Lækkert papir, flotte illustrationer, utraditionelt format. Der er kælet for detaljerne. Det er en glæde at bladre i bogen. Men glæden holder ikke til at læse den.

I forordet til *Katekismus* skriver forfatterne om nogle af de overvejelser, der ligger bag bogen. Er det overhovedet muligt at skrive en katekismus i dag? En katekismus forudsætter genkendelse, mener forfatterne. Man skal kunne nikke genkendende til katekismens udsagn om den kristne tro og tænke, at ja, netop sådan er kristendommen. Men samtidig skal man være bevidst om, at ethvert udsagn om den kristne tro rummer en stillingtagen, der kan diskuteres. Hvilket sprog skal man skrive en nutidig katekismus i? Det må skulle tage hensyn til såvel tradition som traditionstab i forbindelse med det religiøse sprog.

Forfatternes overvejelser har betydet, at bogens 14 kapitler er blevet inddelt i fire parallelle afsnit:

1. Et afsnit med karakter af traditionel katekismus, hvor der fremsættes grundlæggende udsagn om den kristne tro.
2. Et afsnit, der tager højde for traditionstab, hvor de grundlæggende udsagn diskuteres, hvor tvivlen og anfægtelserne får plads.
3. Et afsnit, der præsenterer og kommenterer den måde, de grundlæggende trosudsagn kommer til udtryk på i gudstjenesten. Og endelig
4. Et afsnit, der består af gengivelser af nutidige danske kunstneres værker, en fortolkende tekst og et bibelcitater.

Ideen er god. På denne måde kan man tage højde for klassisk katekismetænkning og for moderne tvivl, man kan inddrage den gudstjeneste, mange anser for at være et overflødig element i kristentro, og man kan inddrage flere sanser i arbejdet med kristendommen.

Illustrationerne, der altså ikke skal opfattes som illustrationer, men som et selvstændigt afsnit, er bogens bedste. Det er godt at få sat kapiteloverskrifterne i sving med billeder af Peter Brandes, Maja Lisa Engelhardt etc., de værkfortolkende tekster er langt hen ad vejen nænsomme, og bibelcitaterne er – ikke overraskende – rammende.

Et af kapitlerne om død og ondskab, "Synd", er indrammet af Asger Jorns *Guldsvinet* (1950) og Michael Kviums *Handlingen* (1992). Teksten til Michael Kviums billede trækker på Luthers bestemmelse af synd: "Han sidder kroget ind i sig selv" (s. 51). Det er et velvalgt billede og en velvalgt tekst.

Også afsnittene om gudstjenesten er gode. Der sættes fokus på gudstjenesterelevante dele i de forskellige kapitler (for eksempel *Lovsang* i kapitlet om Gud og *Prædiken* i kapitlet om Jesus Kristus), og det giver gode tematiske gennemgange af gudstjenesten. I afsnittet om Korstegning (i kapitlet om "Frelsen" bliver man gjort opmærksom på, hvordan korstegningen indgår i gudstjenesterummet og i selve gudstjenesten. Hvordan korstegningen anvendes ved dåben, ved nadveren og ved den velsignelse, der afslutter hver gudstjeneste: "Korstegnets lodrette bevægelse forbinder jord og himmel, som det skete ved Kristi korsfæstelse (...) Korsarmens vandrette bevægelse peger ud mod verden og dit fællesskab med andre" (s. 86)

For indforstået

Men både det traditionelle katekismusafsnit og det noget længere afsnit, hvor traditionen diskuteres, ligger tungt i øjnene. Om Gud kan man læse, at

Gud er den højeste virkelighed, livets dybeste grund. Intet af det, vi kender fra vores tilværelse, kan sidestilles med Gud. Ærefrygten for Gud kan gøre det vanskeligt overhovedet at omtale ham. Hvor let vil vi ikke kunne misbruge hans navn. Om Gud kan vi ikke tale, som vi taler om alt det, der findes omkring os, for Gud kender vi ikke, som vi kender verden med alt, hvad den rummer. (s. 13)

Diskussionen om dette finder sted under overskrifter som "Guds navn fortrænges", "Det onde er ikke overvundet", "Livsunderet" og "Guds kærlighed til verden". Her kan man blandt andet læse, at

Ingen nok så dyb tanke formår at løse livsgåden. Vi var ikke til stede, da verden blev til. Hvorfra skulle vi kunne vide, at viljen og magten bag tilværelsen vil os det godt? Her drejer det sig om tro, ikke om viden. At verden med al dens liv er til, er

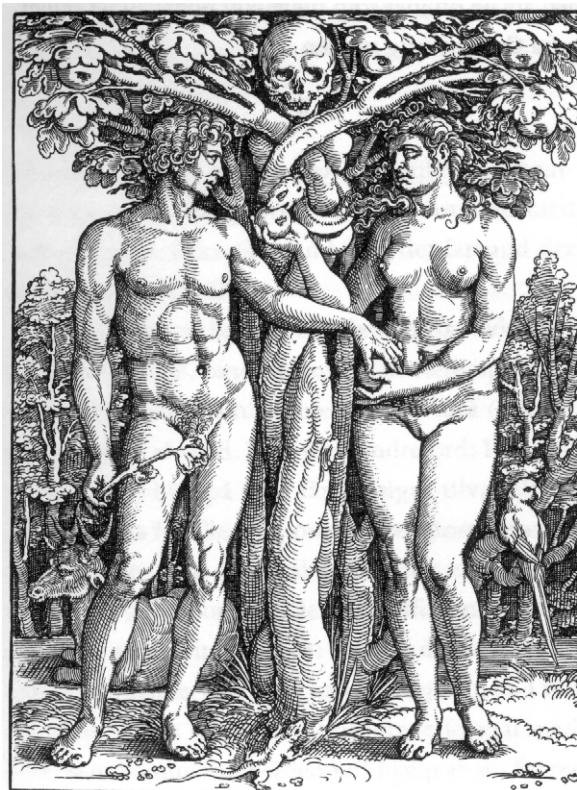
for troen et tegn på Guds kærlighed: Gud har skabt mennesket for at kunne træde i et personligt forhold til sin skabning. Gud er ikke sig selv nok, men ønsker at have noget over for sig selv for at kunne elske det." (s. 16)

Det er alt sammen meget rigtigt. Men forståeligt? Kun hvis man allerede er godt inde i den kristne sprogbrug. Og hvis man vil skrive en nutidig katekismus, vil man vel skrive den til flere end dem. Særlig katekismus-afsnittet mimer det bibelske og det liturgiske sprog og er meget komprimeret og uforståeligt for udenforstående.

Men bogen rummer også mange gode formuleringer. At vi ikke kan indgyde os selv livsmod og derfor må undre os over, hvor det kommer fra (s. 16), er en god formulering at vende endnu engang, når bogen er blevet lukket.

Løgumkloster eller Lindhardt?

Når man – som jeg – sidder med Løgumklosterkatekismen i den ene hånd, flot og uforståelig, og Jan Lindhardts katekismus i den anden hånd, ikke særlig flot, men meget brugervenlig, er anbefalingen enkel. Løgumklosterkatekismen er til den, der allerede er ganske godt inde i kristendommen, og som gerne vil have en kristen *coffee table book* liggende. Ikke nødvendigvis til at læse i, men gerne til at bladere i.

Forskellige kunstnere fra 1500-tallet illustrerer Katekismus i kristendom - her et træ snit af Hans Sebald Beham med Adam og Eva, der spiser af kundskabens træ.

Jan Lindhardts *Katekismus i kristendom. Børnelærdom for voksne* er til den, der gerne vil vide noget. Til den der, som jeg, kan finde på at stikke en bog i baglommen, når

jeg går i vaskekælderen og ikke er sikker på, om kogevasken er kogt færdig.

Af og til sker det at folk fortæller mig at de ikke tror på Gud. Hvis der er tid til det, plejer jeg at spørge hvad det er for en Gud de ikke tror på. Når de har fortalt lidt om det, må jeg i de fleste tilfælde sige at en sådan Gud tror jeg da heller ikke på, og Han lyder ikke som om Han overhovedet er værd at tro på. (Lindhardt, s. 59)

For Jan Lindhardt er den kristne Gud værd at tro på: "Vi tror fordi Gud er troværdig" (s. 99). I sin *Katekismus i kristendom. Børnelærdom for voksne* peger han på nogle af de grunde, der er til at tro; mennesker gør ikke noget uden at have deres grunde, så hvorfor skulle de tro uden grund?

Bogen er et svar fra folkekirkelig grund til dem, der spørger om, hvad kristendom er. Et svar, der gerne skulle vise, at kristendom er nemt at gå til.

Jan Lindhardts udlægning af den evangelisk-lutherske tros lære tager udgangspunkt i, at mennesket er en synder. At det udsagn ikke er helt nemt at gå til for et moderne menneske, ved han: "Evangeliet er for syndere, men hvad hvis man ikke vil forstå sig selv som synder eller skyldner? Det er formentlig den største kløft mellem kirke og folk i dag" (s. 46).

Opbygningen af katekismen læner sig op ad det traditionelle. Der er kapitler om de ti bud og om det dobbelte kærlighedsbud, om dåb og om nadver, om fadervor, men også for eksempel et kapitel med overskriften "Hvorfor er kristendommen sand"?

Jan Lindhardts sproglige virtuositet er bogens virkelige styrke. Hans sproglige udredninger er måske ikke altid etymologisk holdbare, men de er billeddannende: Arvesynden er, at vi altid sætter os selv forrest og i centrum (s. 41). Og han erkender, at billederne af og til krakelerer, men "når man modsiger sig selv, kan man sige dobbelt så meget" (s. 88).

Fra synd til dyd

I samme handy baglommeformat som *Katekismus i kristendom* har Rosinante udgivet Jan Lindhardts *De syv døds synde*. Hovedtanken i denne bog er, at det, man i middelalderen kaldte synder, i vore dage er blevet til dyder.

Jan Lindhardt skitserer indledningsvis syndsbegrebets udvikling fra oldkirkens *hor, mord og frafald* over det middelalderlige munkevæsens syv døds synde (overmod, gerrighed, utugt, misundelse, frådseri, vrede og dovenskab) og Luthers bestemmelse af synden som en grundlæggende kategori til i dag, da synden har forladt verden. Dispositionerne er der ganske vist stadig, men de er blevet til psykologiske fænomener og har dermed mistet deres syndefuldhed, mener han. Psykologiske fakta kan ikke være onde.

I dag står man kun til ansvar over for sig selv, ikke over for Gud og måske heller ikke over for næsten. Og når man ikke står til ansvar over for Gud, bliver synden "noget tynd i det" (s. 17).

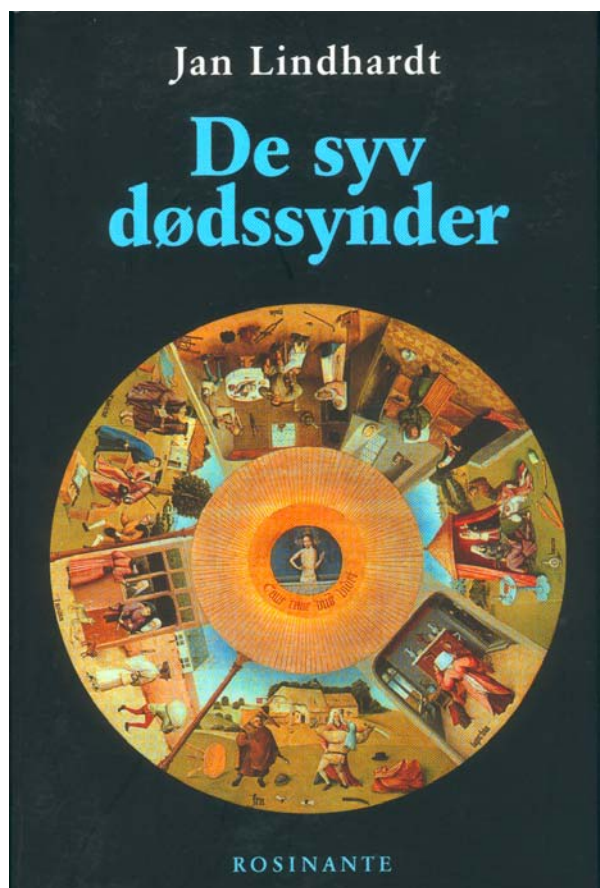
Når synden forlader verden, tager den etik og moral med sig. Og det er spørgsmålet, mener Jan Lindhardt, om vi kan klare os med så lille et syndsbegreb.

Én for én gennemgår Jan Lindhardt de syv dødssynder og deres vej fra synd til dyd.

Superbia – overmod eller stolthed – er den grundlæggende synd: Ikke at kende sin plads i skaberværket. Stoltheden har den egenskab, at den isolerer os fra Gud og fra mennesker.

Ydmygheden er stolthedens modsætning. Det er en kristen dyd at være ydmyg (Filipperbrevet 2) – men den kristne kan i al sin ydmyghed blive stolt over, hvor ydmyg hun er.

I dag har stoltheden en anden betydning. Vi lever i en tid, hvor man skal skabe sig selv, og det kræver selvtillid og stolthed. Men det er vanskeligt at fastholde stoltheden, hvis man ikke kan henvise til noget konkret eller noget særligt at være stolt af.

Hieronimus Bosch: De syv dødssynder på omslaget af den nette bog.

Griskhed

Selv mener Jan Lindhardt, at *avaritia* – gerrighed eller griskhed – er den måske vigtigste af dødssynderne. Den er den mest moderne af synderne, fordi den er uendelig; overmod, sex, sult etc. har deres mæthedspunkter, men ikke griskheden. Den kender ingen grænser. Nok lægger Jan Lindhardt afstand til psykologien, men i forbindelse med griskheden anfører han dens placering i en psykologisk udviklingsforståelse, nemlig som knyttet til det tidspunkt i barndommen, da man begynder at udvikle sprog.

Vejen fra gerrighed som synd til vor tids gerrighed som dyd går over renæssancens tanke, at der ikke er noget godt i mennesket. Hvordan kan man lave et godt samfund af onde mennesker? 1600-tallets engelske filosoffer mener, at hvis man lader folk dyrke én last, vil det fjerne deres opmærksomhed fra de andre laster. Og gerrigheden er en af de mildere laster.

Idealet bliver et samfund, hvor borgerne arbejder flittigt på at skaffe sig rigdom. Ved at berige sig selv beriger man samfundet. Den liberalistiske økonomi er en realitet. Gerrighed bliver således til flid, foretagsomhed, driftighed etc.

Det økonomiske liv bliver paradigme for alt andet liv. Man fokuserer på nytte og (egne) behov.

Side om side med griskheden lever tanken om ikke at ville leve på griskheden. Som eksempel nævner Jan Lindhardt vor tids fokus på *det enkle liv* og henviser til sociolog Karen Schousboes bog af samme titel. Men når man higer efter muldtoaletter og manglende mobiltelefoner, fylder det materielle ganske godt i ens tilværelse.

Bevægelsen fra synd til dyd er også en bevægelse fra det fælles til det individuelle, fra medmennesket til mig:

Både førhen og nu i dag var og er man enige om at dødssynderne virkede til bedste for den enkelte. Men førhen var det ikke i positiv forstand. Dengang understregede man pligten til at gavne næsten og det fælles. I dag lægger man derimod vægt på at gavne den enkelte og hans egen livsudfoldelse. (s. 57)

Men syndsbegrebet giver mening, mener Jan Lindhardt. Gennem det hævder man dels, at der er forskel på godt og ondt, dels at denne forskel ikke angår mig alene, men mig i mit forhold til næsten (s. 132). Og man *har* ansvar over for næsten. Man kan tage det på sig, eller man kan flygte fra det, men man kan ikke vælge det fra.

Det er en god bog, Jan Lindhardt har skrevet om de syv dødssynder. En rigtig god bog.

Marianne Rasmussen er cand.theol.